

Workshop om Bæredygtig udvikling

Horisont, 1. februar 2019

Landbrug & Fødevarer

Kristian Skov, Kompetencer & Vækst

Noget af det bedste i verden

Projekt Landbrugsbedriftens bæredygtighedsværktøj
– Udvikling af drejebog og kravspecifikation

STØTTET AF
promilleafgiftsfonden
for landbrug

Formål med workshoppen

- Formålet med workshoppen er at bidrage til L&F's strategiske indsats om at skabe værdi for vores medlemmer gennem et koncept for 'synlig og dokumenteret bæredygtig landbrugsproduktion'. Workshopkens omdrejningspunkt er at sikre et fælles fundament og retning for landbrugets bæredygtige udvikling.
- Workshoppen er en blandt rækken af aktiviteter og vil udgøre et meget vigtigt input til det videre arbejde.
- Arbejdet understøttes bl.a. af SEGES-projekt vedr. udvikling af værktøj/model for, hvordan vi bedre kan dokumentere bæredygtigheden hos landmanden - det bliver afgørende for den videre dokumentation og kommunikation.
- Arbejdet skal ses i tæt sammenhæng med det øvrige arbejde, der foregår på bæredygtighedsområdet, og som bl.a. drøftes i Forum For Bæredygtighed.
- På workshoppen tager vi fat på at diskutere vision og bæredygtighedstemaer (som landmanden kan vurderes på). Udgangspunktet for L&F's strategiske indsats vil være bæredygtig udvikling i primærproduktionen, men skal naturligvis kunne understøttes af hele kæden.

Program

Velkomst

Politisk status og strategi for arbejdet med bæredygtighed i landbruget

Det faglige arbejde og perspektiver vedr. bæredygtig udvikling fra landmanden

Temadiskussioner

- Session 1 – Bæredygtighedsvision for dansk landbrug
- Session 2 – Temaer for måling af bæredygtig udvikling
- Session 3 – Hvad kan hæmme og fremme arbejdet med bæredygtig udvikling

Opsamling – det videre arbejde

Frokost

Noget af det bedste i verden

Politisk status og strategi for arbejdet med bæredygtighed i landbruget

Noget af det bedste i verden

Workshop: Bæredygtig udvikling

1. Februar 2019

Morten Høyer, direktør

Partierne vil fange den grønne bølge – valget er rundt om hjørnet!

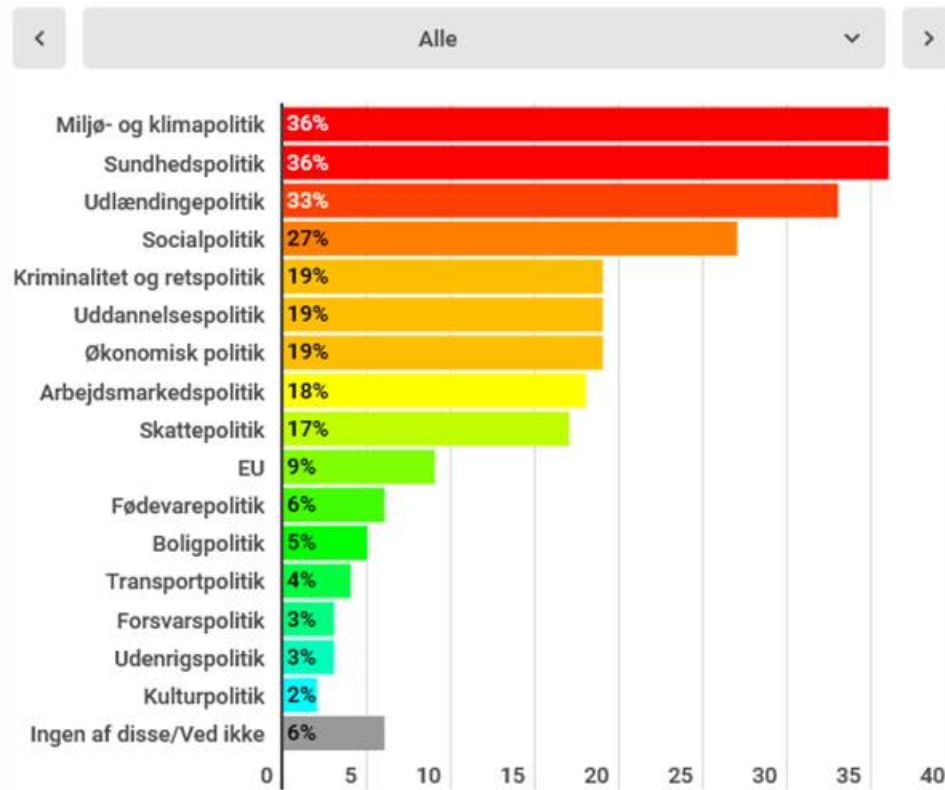

Noget af det bedste i verden

Vigtigste politikområder

Hvilke af følgende politikområder vil være mest afgørende for din stemmeafgivning ved næste folketingsvalg?

Kilde: Norstat for Altinget og Jyllands-Posten, december 2018

Noget af det bedste i verden

De politiske udfordringer - klima fylder meget...

[Foto: Mads Claus Rasmussen/Ritzau Scanpix]

- Det er helt sort, at regeringen vil friholde landbruget fra nye miljø og klimakrav. Hvis vi ikke gør noget, kommer landbruget til at stå for en fjerdedel af vores klimaudslip i 2030. Det er voldsomt, og det skal vi selvfølgelig forhindre, udtaler partiets formand Pia Olsen Dyhr.

Noget af det bedste i verden

Oppositionspartier om ny klimaplan: Regeringen svigter, når det kommer til landbruget

Hvis regeringen for alvor vil klimakrisen til livs, kræver det handling på landbrugsområdet, lyder det fra oppositionen.

Maria R. Gjerding

@MariaGjerding

Positivt at der tages fat på transportens kolossale klimabelastning. Men helt uhørt at landbruget stort set fredes. Alle sektorer skal mødes af konkrete klimakrav og de samlede ambitioner skal mangedobles hvis DK skal løfte sit klimaansvar
[#klimaplan](#) [#dkpol](#) [#dkgreen](#)

11:00 AM - Oct 9, 2018

Verdenssamfundet, forbrugere og markedet stiller større og større krav til en bæredygtig fødevarereproduktion.

- FN's verdensmål sætter den politiske og faglige ramme for bæredygtighed -
- Virksomheder tilpasser strategier så de kan vise, at de bidrager til verdensmålene. *Citat: "Jeg tror, at FN's verdensmål er i gang med at skabe en kæmpe bølge af forandring, der kommer til at rulle gennem markederne og samfundene de næste årtier. Og de organisationer, som ikke er med på den bølge, de bliver kørt over. For det handler om at finde sin rolle og sit bidrag nu," siger Claus Stig Pedersen, direktør for bæredygtighed i Novozymes.*
- Bæredygtighed – en megatrend i den vestlige verden
- Rigtig mange nye udmeldinger om fx *klima neutralitet (Mærsk, flere flyselskaber, H&M, Adidas...), towards zero (Carlsberg...)* osv.
- Den finansielle verden peger på synlighed i forhold til en bæredygtig udvikling – bæredygtige investeringer

Når vi taler landbrug...

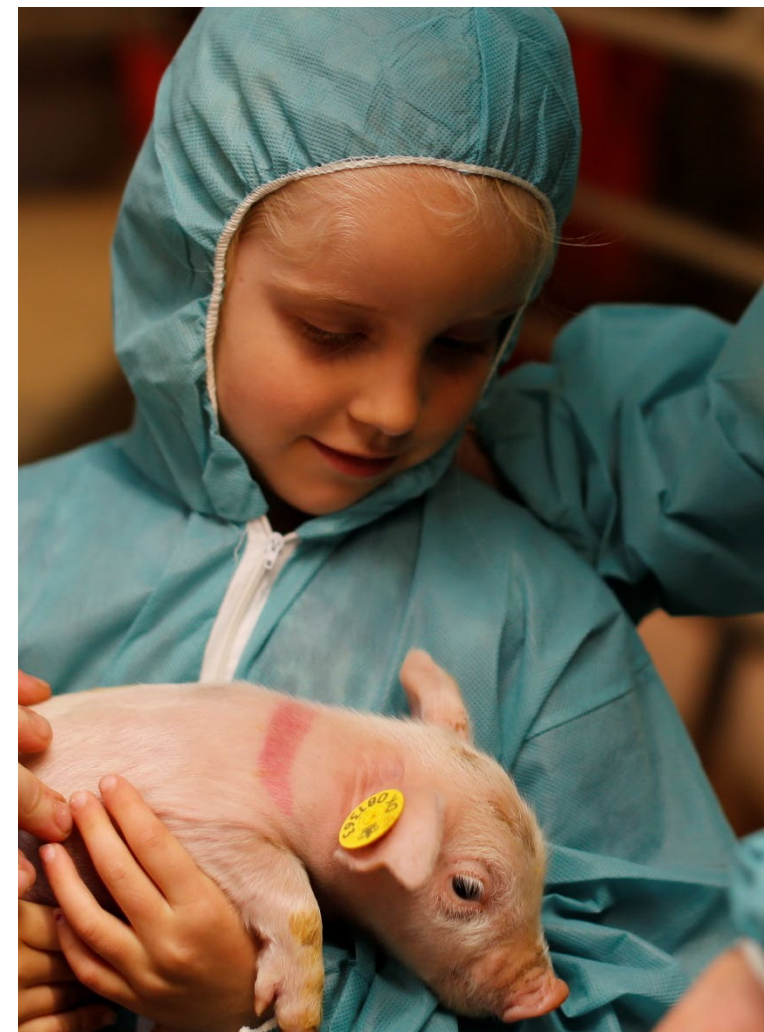
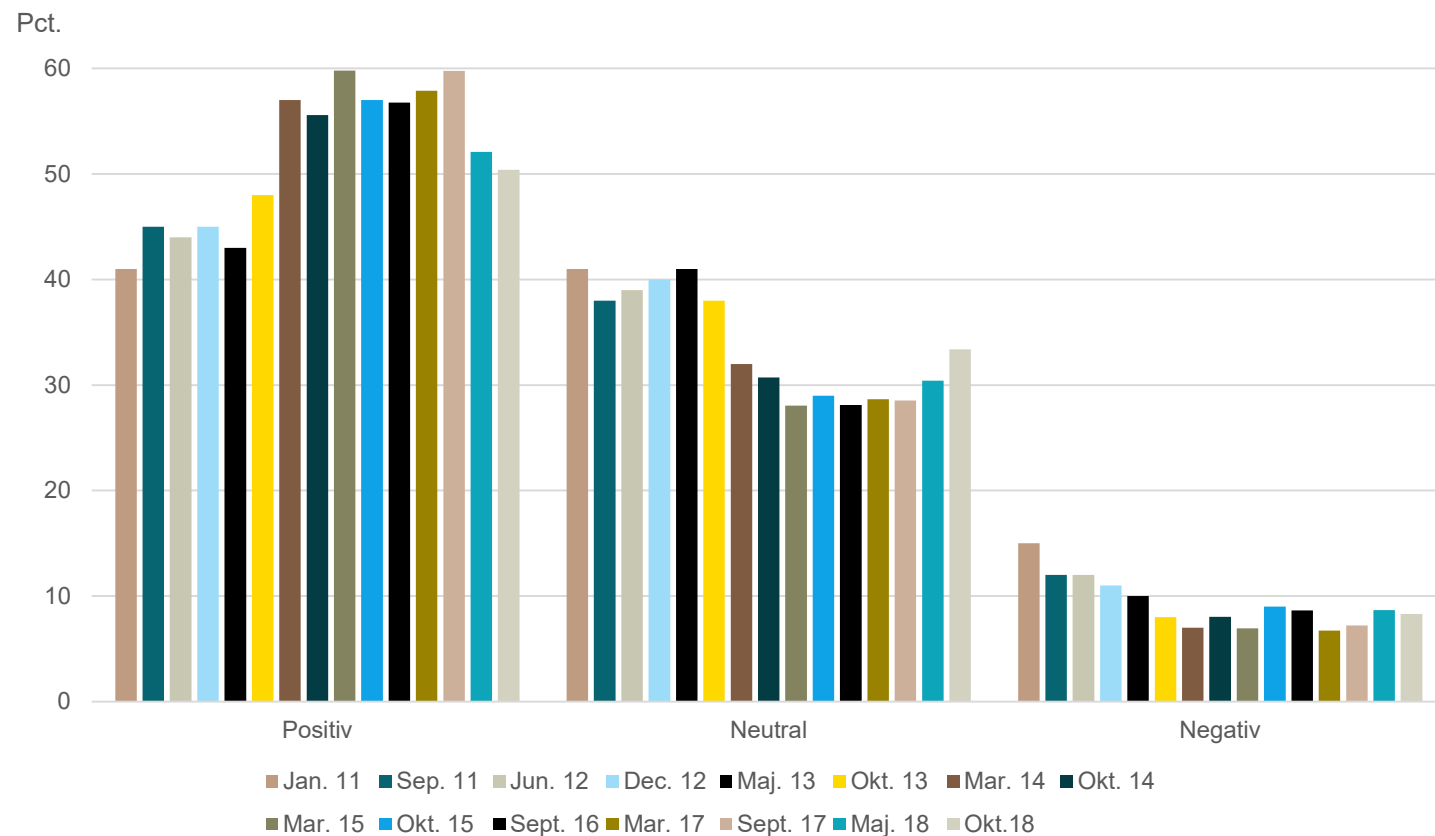
- Vi har et godt udgangspunktet - vi har leveret mange resultater og har allerede en ressourceeffektiv og bæredygtig produktion og vi udvikler os hele tiden - *vi skal have endnu mere ud af det!*
- Vi er kendte og respekterede internationalt
- Men vi også ofte under pres i den hjemlige debat
- Bæredygtighed handler i høj grad om ressourceeffektivitet: *»Bæredygtighed og økonomi hænger fint sammen, for begge dele handler om effektivitet. Så bæredygtighed gavner også bundlinjen«, (Maskinbladet, Christian Lund, formand for L&F Kvæg).*
- Vi ser ind i et øget behov for at producere det som forbrugerne 'siger de ønsker', og det handler om bæredygtighed som en overordnet paraply
- Vi ser også ind i et øget behov for at kunne dokumentere og selv sætte retning for vores bæredygtighed da - myter og følelser fylder mere end fakta og forbrugere og detailhandel reagerer hurtigt - *'buræggenes farvel' var et grelt eksempel.*

Set udefra

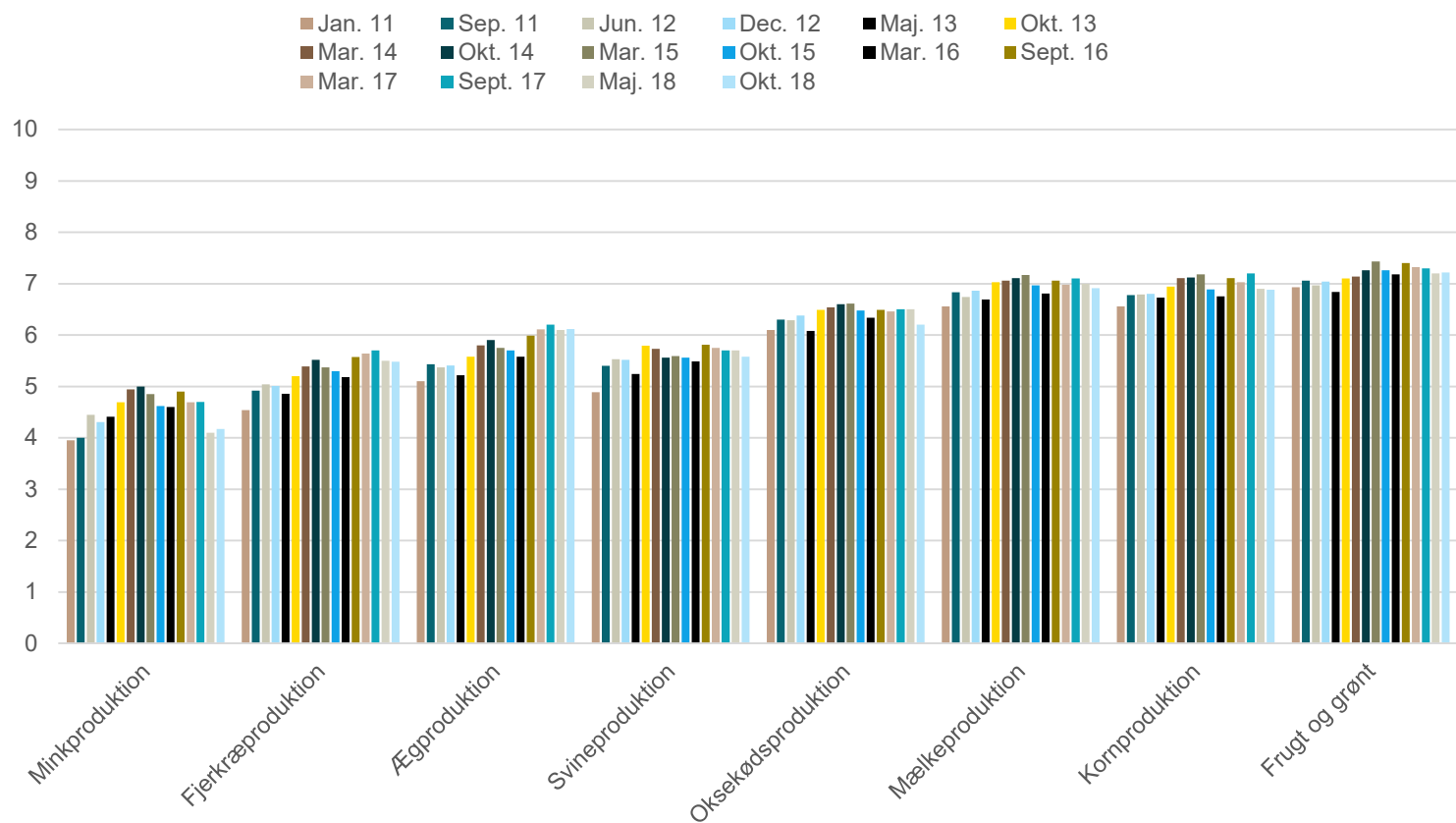
Holdning til primærsiden

Noget af det bedste i verden

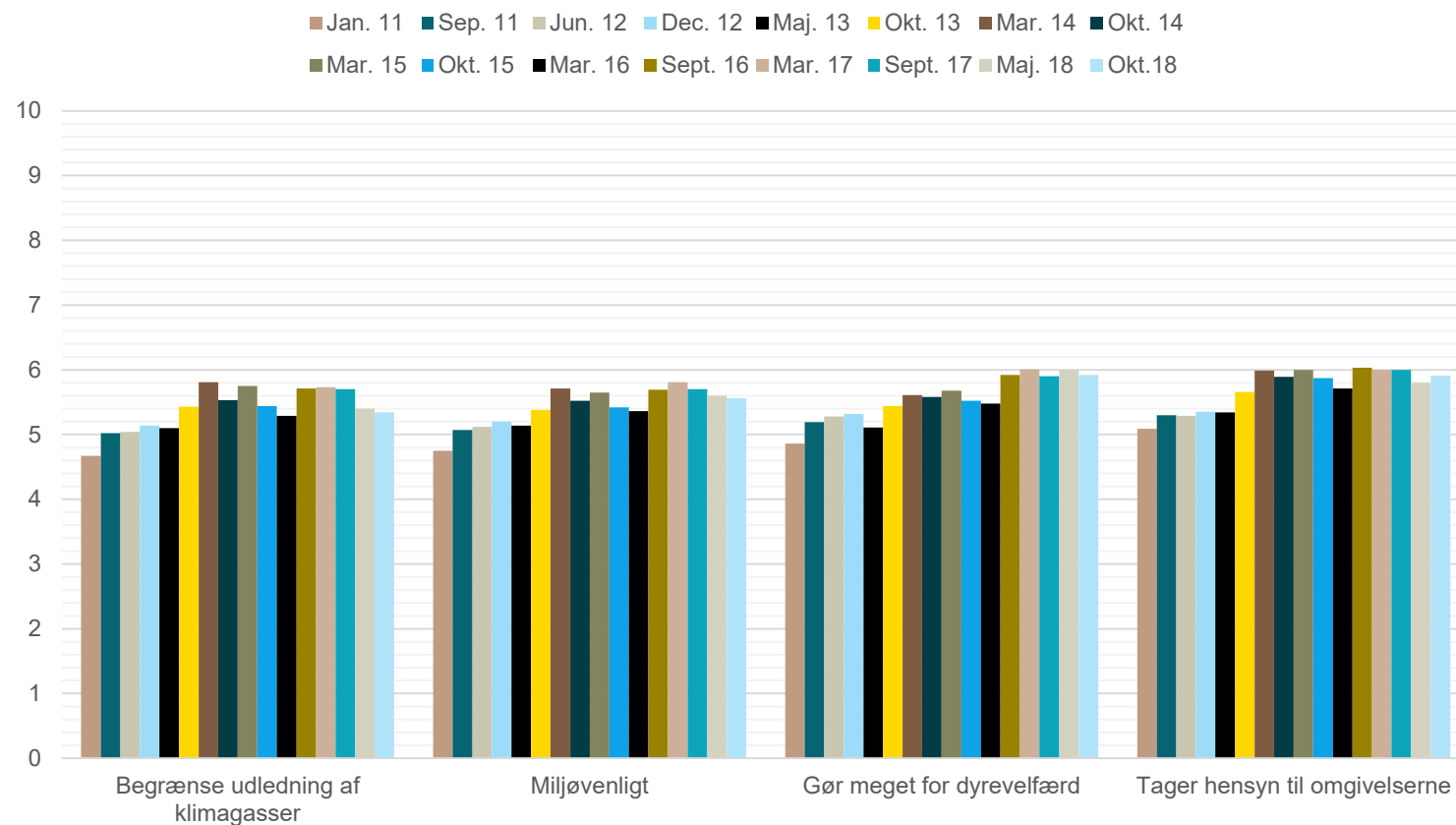
Overordnet syn på produktionsgrene

Noget af det bedste i verden

Danskernes holdning til landbruget

Noget af det bedste i verden

Når vi spørger ind til bekymringer over dansk landbrug

L&F interviewundersøgelse i december 2018

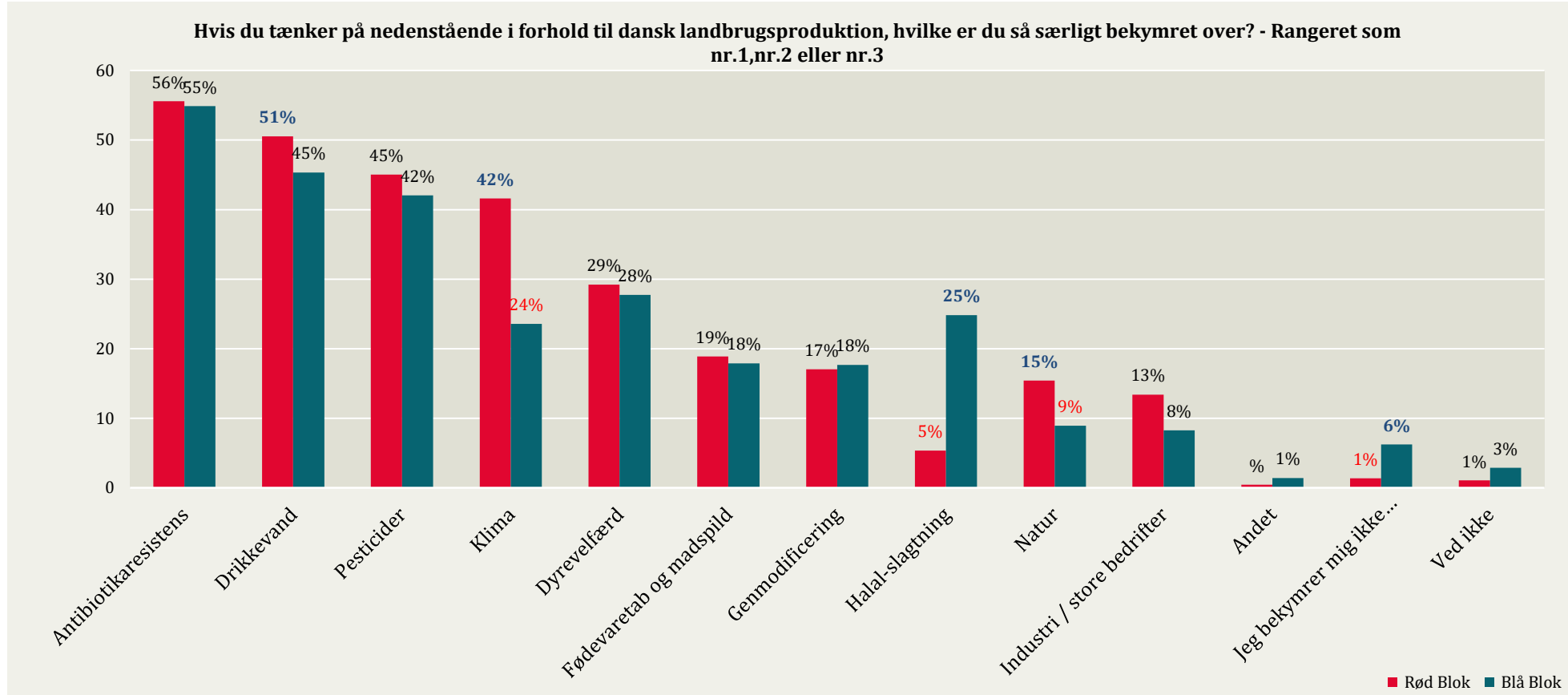

Noget af det bedste i verden

Bekymringer over dansk landbrug rang 1, 2 og 3

På tværs af fløjene er det stadig antibiotikaresistens, der bekymrer mest. Dog bekymrer klima væsentligt flere i rød blok, mens blå blok generelt er mindre bekymrede. De er dog væsentligt mere bekymrede over halal-slagtning end rød blok.

Kilde: Kantar Gallup for Landbrug & Fødevarer, december 2018, base 446, 439. Signifikante forskelle fra totalen er fremhævede

Noget af det bedste i verden

Strategisk indsats

Bæredygtighed

*‘Synlig og dokumenteret bæredygtig
landbrugsproduktion’*

Målet (L&Fs strategi)

Skabe merværdi for medlemmer gennem større imagekapital, politisk kapital, samfundsaccept og markedsadgange/indtjeningsgrundlag.

Vise i endnu højere grad, at vi bidrager til bæredygtig produktion og ansvarlig forvaltning af vores ressourcer, herunder dyrevelfærd, klima, miljø, natur mm.

Selv være med til at sætte retningen for en fortsat bæredygtig produktion og understøtte og forstærke en udvikling, der allerede er i gang hos vores medlemmer via vores samlede innovationskraft.

Hvordan

Et koncept som synliggør og dokumenterer en bæredygtig udvikling i vores samlede landbrugsproduktion – konceptet retter sig mod omverden og vil have fokus på primærproduktion.

Kortlægning – noget af det vi har set ind i

- Bæredygtighedsinitiativer på bedriftsniveau: Mange typer af initiativer internationalt som nationalt - certificering, charter, kodeks, tjek, programmer, standarder.... - forskel indenfor sektorerne - *Welfur, Arlagården, Danish, KIK, Økologi (RISE) osv.*
- Andre brancher fx træ, 'fisk' – MSC et veludviklet/omfattende certificeringsprogram - er i nogen grad blevet 'license to produce'
- Virksomheder, sektorer, medlemmer: Mange aktiviteter og ambitiøse strategier – bæredygtighed, cirkulær bioøkonomi, kigger ind i verdensmål
- De store fødevarer virksomheder (Unilever, Nestlé osv.) stiller bæredygtighedskrav
- Verdensmål og delmål – flere steder vi kan byde konkret ind
- Forbrugerundersøgelse og bæredygtighed – antibiotika (dyrevelfærd), pesticider (miljø) og klima

Findings / Budskaber – kogt ned

- Vi skal fortælle tydeligere - det vi er gode til - det vi vil blive bedre til - det handler om stolthed!
- Erhvervet skal have en vision – vi skal sætte retning.
- Vi skal kunne måle og vise vores udvikling, benchmarking er vigtig
- Vi skal relatere vores indsats til bæredygtighedsmålene - tale ind i den globale dagsorden
- Et koncept der kan vise den allerede eksisterende bæredygtige produktion samtidig med, at det skal kunne vise en udvikling.
- De finansielle institutioner bevæger sig – vil stille krav i fremtiden om bæredygtig udvikling i landbruget mhp. finansieringsmuligheder
- Behov for at få defineret eller sat ramme om bæredygtig udvikling – hvad er erhvervets definition/udgangspunkt? Bæredygtighed er mere end input og output (miljø)...
- Ikke kun indefra og ud – hvad siger forbrugere, NGO'ere osv.

Opbakning på delegeret møde 2018

Bæredygtighedsdebat: Flere pegede på behovet for at sætte mål og certificere, for på den måde at fastholde og drive udviklingen og blive bedre til at tale om bæredygtighed.

Citat Martin Merrild: *"Ingen må være i tvivl om, at danske landmænd har samme ønske som alle andre: At aflevere Jorden i en bedre tilstand til næste generation, end vi modtog den".*

Noget af det bedste i verden

Et erhverv med en stærk bæredygtighedsfortælling

Et samlet erhverv

Erhvervet:

- Fortællingen skal dække hele landbrugserhvervet på tværs af produktionsform, driftsgren og aftager-virksomhed.
- Erhvervet kan på baggrund af bagvedliggende tiltag og data styrke troværdigheden om dansk landbrugs førerposition(er).

ERHVERVETS
BÆREDYGTIGHEDS-
FORTÆLLING

DEN ENKELTE
LANDMANDS
BÆREDYGTIGHEDS-
FORTÆLLING

Landmanden:

- Dokumentations-’værktøj’ der kan vise bæredygtig udvikling på den enkelte bedrift. (% dobbeltarbejde, samkøre med øvrige eksisterende certificeringer, standarder mm.)
- Landmanden skal kunne benchmarke, se sine styrkepunkter, effektivitet samt udviklingspunkter.
- Landmanden kan styrke sin kommunikation med samarbejdspartnere/omverdenen.

Næste skridt

- Opsamling af afgørende input - fra workshops (også 17.12 med sektordirektører mm.)
- Fagligt vigtigt arbejde sættes i gang – udvikling af dokumentationsværktøj
- Kommunikere at vi er gået i gang - dokumentation
- Vision for landbruget/erhvervet

Det faglige arbejde og perspektiver vedr. bæredygtig udvikling fra landmanden

Noget af det bedste i verden

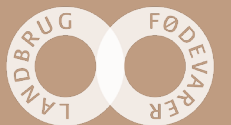

Bæredygtig udvikling

HORISONT, 1. Februar 2019

Kristian Skov, Kompetencer & Vækst

Projekt Vækst med bæredygtighed

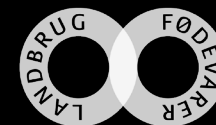

*”At man, når det i sandhed skal lykkes en at føre et menneske hen til et bestemt sted, først og fremmest må passe på at **finde ham der, hvor han er, og begynde der.***

*For i sandhed at kunne hjælpe en anden må jeg forstå mere, end han - men dog vel først og fremmest **forstå det, han forstår.** Hvis jeg ikke gør det, så **hjælper min mereforståen ham slet ikke**”.*

Søren Kierkegaard, “En Ligeftrem Meddelelse”, 1859

VÆKST

MED BÆREDYGTIGHED

Inspiration fra landmænd til landmænd

Aktionsforskningsgruppe

Aktionsforskningsgruppen

- Formål: Gøre bæredygtighed konkret fremfor abstrakt og diffust
- 23 deltagere (TOP 2 landmænd, unge landmænd, rådgivere, kreditgivere og NGO'er)
- Afholdt 3 møder
- Optaget af "noget større"
- Inspirere andre landmænd og vise veje til bæredygtig vækst

Evaluering - Aktionsforskningsgruppen

- Stort behov for at **definere** og **målsætte** bæredygtighed
- Stor **nysgerrighed** og **interesse i**, hvad bæredygtighed er og forstå det. For nogle er bæredygtighed et mål i sig selv, mens det for andre er et middel til forretning eller promovning af erhvervet
- **Aktion vs. reaktion**: landmændene vil være med til at sætte dagsordenen og handle før der kommer nye krav og regler
- Landmændene motiveres af at få en bevidsthed om, hvad bæredygtighed er. Det er dog **svært at operationalisere** og **gøre konkret**
- **De, der kan se sig selv i bæredygtighed, kan også se, at de der ikke kan, får det rigtig svært på den lange bane**

Fokus på forskelligheder og tilgange til bæredygtighed

Forretningsmændene

Ideologerne

Modstanderne

Forretningsmændene

Ideologerne

Modstanderne

Hvad er bæredygtighed?

- Forretningsmuligheder
- Nødvendighed for fremtiden
- Sund fornuft

- Bæredygtighed - Et mål i sig selv
- Bæredygtighed er berettigelse

- En kritik af konventionelt landbrug
- Noget de ikke har beskæftiget sig med

Karakteristika

- Overskud - fremtidsudsyn
- Nysgerrige, åbne og proaktive
- Drives af driftsoptimering, forbrugstendenser og merpris

- Drives af noget større – dét der for dem, er det rigtige
- Nysgerrige og firstmovers
- De glemmer "lidt" økonomien, det er ikke nok i sig selv

- Underskud - svært ved at overskue et større perspektiv
- Fastlåste på økonomi, holdning eller kompetencer

Hvad skal der til?

Viden, aktualisering og en klar retning at sigte imod

Viden, aktualisering og en klar retning at sigte imod, økonomisk bevidsthed

Viden, kompetencer og kapital. Flere af dem vil og kan ikke komme med

Fokus på forretningen

- Vi sætter vores 3 bundlinjer først
- Vi fastholder en stærk organisation og kultur
- Vi udvikler og implementerer konstant forbedringspotentialer

Bæredygtig udvikling

- Vi prioriterer vores etiske ansvar
- Vores mælk skal være blandt Danmarks mest bæredygtige
- Vi arbejder bæredygtigt ud fra koens præmisser

Omstillingsparat organisation

- Vi udvikler os mod fremtidens fødevarermarked
- Vi tror på værdien blandt ilgeværdige samarbejdspartnere
- Vores produktion kan tilpasses forbrugerens præferencer

Vores vurdering

- Bæredygtighed rummer potentialet til at bygge bro mellem forskellige driftsforme samt producenter og forbruger. **Men kan også være fundament for større kløfter!**
- Implementering af bæredygtighed handler om kommunikation. Landmænd opfatter bæredygtighed ufarligt, hvis det bliver præsenteret og kommunikeret rigtigt
- Samtidig efterlyser landmænd en retning og klare parametre for, hvordan de skal arbejde med bæredygtighed
- Der bliver allerede gjort flere bæredygtige tiltag blandt landmænd, og det skal synliggøres mere! Men landmændene mangler svar på "next step"
- Nogle landmænd kommer til at have svært ved at følge med. Kompetencemæssigt, personligt og i særdeleshed økonomisk overskud er en forudsætning for, at den enkelte landmand kan arbejde med bæredygtighed i et større perspektiv

Vores fire projekter 2019 - Landmandens talerør til markedet

Landmænd
Vækst med
bæredygtighed

Udvikling
Landbrugsbedrifternes
bæredygtighedsværktøj

Fremtidens landmænd
Uddannelsesforløb indenfor
bæredygtig udvikling

SEGES
Landbrugets
bæredygtighedsrapport

Hvem hjælper os videre...

Vores Advisory Board:

- Direktør **Bjarke Poulsen**, SAGRO
- Produkt manager **Bjarne Foged Larsen**, DAKA
- Landmand **Claus Lohmann Poulsen**, Egemark Gods
- Landmand **Bertel Hestbjerg**, Hestbjerg Økologi
- Områdedirektør **Torben Andre Petersen**, Nordea
- Partner **Anne-Louise Thon Schur**, SDG Invest
- Udviklingschef **Jakob Lave**, SEGES

Temadiskussioner

Noget af det bedste i verden

Oplæg til temadiskussioner

Målet

- **Retning** - Input til udvikling af L&Fs 'koncept for synlig og dokumenteret bæredygtig fødevareproduktion' – input til landbruget/erhvervets vision, bæredygtighedstemaer mm.
- **Videndeling** - Indsatser om 'landmandens bæredygtige udvikling' og igangværende aktiviteter hos medlemmer
- **Commitment** – involvering og opbakning

Workshoppen

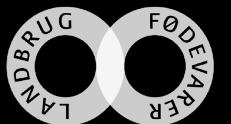
- Session 1 – *Bæredygtighedsvision for dansk landbrug*
- Session 2 – *Temaer for måling af bæredygtig udvikling*
- Session 3 – *Hvad kan hæmme og fremme arbejdet med bæredygtighed*

- Gruppeleder: Styrer processen, skriver ned og præsenterer

#SESSION 1

Bæredygtighedsvision for dansk landbrug

Noget at leve af. Noget at leve for.

Visionen for dansk landbrug

Vi drømmer om, at morgendagens landbrug er mangfoldigt, og at alle virksomheder arbejder ud fra en fælles dagsorden, hvor bæredygtighed er fællesnævneren på tværs af størrelse, drifts- og produktionsform. I fremtiden betyder det for alle virksomheder i landbruget, at:

- Vi gør os umage med at efterlade kloden i en bedre tilstand, end vi fik den
- Alle virksomheder i dansk landbrug både er økonomisk, miljømæssigt og socialt bæredygtige
- Alle virksomheder i landbruget har en bæredygtighedsprofil, hvor vi måler på og afrapporterer vores bæredygtige udvikling
- Vi har et fælles sprog om bæredygtighed i vores erhverv
- Vi tager fælles ansvar og skaber forpligtende fællesskaber til bæredygtige initiativer på tværs af forbrugere, landbruget og politikere
- Vi er et åbent og gennemsigtigt erhverv, der skaber oplevelser og tætte relationer til vores medborgere ved at invitere ind i vores virksomheder og ud i den natur, vi forvalter
- Vi genfinder glæden og stoltheden ved landbruget og giver den videre

#1 Bæredygtighedsvision for dansk landbrug

Hvad skal der lægges vægt på i landbrugets bæredygtighedsvision?

Skal visionen for en bæredygtig udvikling understøttes med konkrete mål – hvordan kunne de se ud?

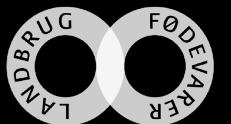
Noget af det bedste i verden

#SESSION 2

Temaer for måling af bæredygtig udvikling

Noget af det bedste i verden

Relevante temaer – bæredygtighed i landbruget

Forudsætninger:

- Alle tre dimensioner (økonomisk, social og miljømæssig bæredygtighed)
- Hvor landbruget udgør et pres – har noget at byde ind med
- Relevante for andre end os selv – omverden, fødevarevirksomheder
- Matcher/fremgår af allerede eksisterende og relevante bæredygtighedskoncepter på bedriftsniveau fx RISE og Origin Green, global compact, LEAF, Global GAP, SAI.....
- **Bidrag til at opnå verdensmålene – landbrugets konkrete aftryk!**

Noget af det bedste i verden

Anvendelse af bæredygtighedstemaer

	Unilever	Wallmart	Nestle	McDonalds	WWF	Greenpeace	DN	DOF	DØR	ØL	Concito	Frej
Natur/biodiversitet	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X
Jord	X		X		X		X	X		X	X	
Klima	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Energi	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Næringsstoffer/miljø	X	X	X		X	X	X		X	X		X
Pesticider	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Vand, (vandkvalitet, vandforbrug)	X		X	X	X		X			X		
Dyrevelfærd	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Antibiotikaforbrug	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	
Recirkulering / CBØ		X	X							X		X
Arbejdsmiljø	X	X	X	X	X							
Økonomi	X				X	X	X	X	X	X	X	

Noget af det bedste i verden

Bæredygtighedstemaer

Natur/biodiversitet

Jord

Klima / Energi

Miljø (næringsstoffer og pesticider)

Vand (vandkvalitet, vandforbrug)

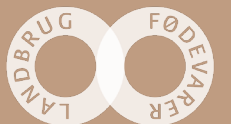
Dyrevelfærd og sundhed (herunder antibiotikaforbrug)

Recirkulering... / CBØ

Arbejds miljø/arbejdsvilkår

Økonomi

Noget af det bedste i verden

#2 Temaer for måling af bæredygtig udvikling

Hvilke temaer er de vigtigste?

Er temaerne (dem der er peget på) dækkende eller mangler der nogle?

Hvad er det vigtigste landmanden/erhvervet skal vurderes på - indenfor for hvert tema?

Noget at leve af. Noget at leve for.

#SESSION 3

Hvad kan hæmme og fremme arbejdet med bæredygtig udvikling?

#3 *Hvad kan hæmme og fremme arbejdet med bæredygtig udvikling?*

Hvad kan hæmme/fremme arbejdet med bæredygtig udvikling i landbruget?

Hvordan sikrer vi synergi mellem bæredygtighedsindsats hos landmanden og Jeres bæredygtighedstiltag?

Hvilke handlinger bliver vigtige?

Noget af det bedste i verden

Opsamling – det videre arbejde

Noget af det bedste i verden

Tak for indsatsen

Noget af det bedste i verden

